श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

महर्षिबादरायण प्रणीतानि

॥ ब्रह्मसूत्राणि ॥

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः

श्रीमते रामानुजाय नमः

श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ ब्रह्मसूत्राणि ॥

अथ ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

001 जिज्ञासाधिकरणम्		
001	अथातो ब्रह्मजिज्ञासा	1.1.1

002 जन्माद्यधिकरणम्		
002	जन्माद्यस्य यतः	1.1.2

003 शास्त्रयोनित्वाधिकरणम्		
003	शास्त्रयोनित्वात्	1.1.3

004 समन्वयाधिकरणम्		
004	तत्तु समन्वयात्	1.1.4

005 ईक्षत्यधिकरणम्		
005	ईक्षतेर्नाशब्दम्	1.1.5

006	गौणश्चेन्नात्मशब्दात्	1.1.6
007	तन्निष्ठस्य मोक्षोपदेशात्	1.1.7
008	हेयत्वावचनाच्च	1.1.8
009	प्रतिज्ञाविरोधात्	1.1.9
010	स्वाप्ययात्	1.1.10
011	गतिसामान्यात्	1.1.11
012	श्रुतत्वाच्च	1.1.12

006 आनन्दमयाधिकरणम्		
013	आनन्दमयोऽभ्यासात्	1.1.13
014	विकारशब्दान्नेति चेन्न प्राचुर्यात्	1.1.14
015	तद्धेतुव्यपदेशाच्च	1.1.15
016	मान्त्रवर्णिकमेव च गीयते	1.1.16
017	नेतरोऽनुपपत्तेः	1.1.17
018	भेदव्यपदेशाच्च	1.1.18
019	कामाच्च नानुमानापेक्षा	1.1.19
020	अस्मिन्नस्य च तद्योगं शास्ति	1.1.20

007 अन्तरधिकरणम्		
021	अन्तस्तद्धर्मोपदेशात्	1.1.21
022	भेदव्यपदेशाच्चान्यः	1.1.22

008 आकाशाधिकरणम्		
023	आकाशस्तल्लिङ्गात्	1.1.23

009 प्राणाधिकरणम्		
024	अत एव प्राणः	1.1.24

010 ज्योतिरधिकरणम्		
025	ज्योतिश्चरणाभिधानात्	1.1.25
026	छन्दोऽभिधानान्नेतिचेन्न तथा चेतोऽर्पणनिगमात् तथा हि दर्शनम्	1.1.26
027	भूतादिपादव्यपदेशोपपत्तेश्चैवम्	1.1.27
028	उपदेशभेदान्नेति चेन्नोभयस्मिन्नप्यविरोधात्	1.1.28

011 इन्द्रप्राणाधिकरणम्		
029	प्राणस्तथानुगमात्	1.1.29

030	न वक्तुरात्मोपदेशादिति चेदध्यात्मसम्बन्धभूमा ह्यस्मिन्	**1.1.30**
031	शास्त्रदृष्ट्या तूपदेशो वामदेववत्	**1.1.31**
032	जीवमुख्यप्राणलिङ्गान्नेति चेन्नोपासत्रैविध्यादाश्रितत्वादिह तद्योगात्	**1.1.32**

इति ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

012 सर्वत्रप्रसिद्ध्यधिकरणम्		
033	सर्वत्र प्रसिद्धोपदेशात्	**1.2.1**
034	विवक्षितगुणोपपत्तेश्च	**1.2.2**
035	अनुपपत्तेस्तु न शारीरः	**1.2.3**
036	कर्मकर्तृव्यपदेशाच्च	**1.2.4**
037	शब्दविशेषात्	**1.2.5**
038	स्मृतेश्च	**1.2.6**
039	अर्भकौकस्त्वात् तद्व्यपदेशाच्च नेति चेन्न निचाय्यत्वादेवं व्योमवच्च	**1.2.7**
040	सम्भोगप्राप्तिरिति चेन्न वैशेष्यात्	**1.2.8**

013 अत्त्रधिकरणम्		
041	अत्ता चराचरग्रहणात्	1.2.9
042	प्रकरणाच्च	1.2.10
043	गुहां प्रविष्टावात्मानौ हि तद्दर्शनात्	1.2.11
044	विशेषणाच्च	1.2.12

014 अन्तराधिकरणम्		
045	अन्तर उपपत्तेः	1.2.13
046	स्थानादिव्यपदेशाच्च	1.2.14
047	सुखविशिष्टाभिधानादेव च	1.2.15
048	अत एव च स ब्रह्म	1.2.16
049	श्रुतोपनिषत्कगत्यभिधानाच्च	1.2.17
050	अनवस्थितेरसम्भवाच्च नेतरः	1.2.18

015 अन्तर्याम्यधिकरणम्		
051	अन्तर्याम्यधिदैवाधिलोकादिषु तद्धर्मव्यपदेशात्	1.2.19
052	न च स्मार्तमतद्धर्माभिलापाच्छारीरश्च	1.2.20
053	उभयेऽपि हि भेदेनैनमधीयते	1.2.21

016 अदृश्यत्वादिगुणकाधिकरणम्		
054	अदृश्यत्वादिगुणको धर्मोक्तेः	1.2.22
055	विशेषणभेदव्यपदेशाभ्याञ्च नेतरौ	1.2.23
056	रूपोपन्यासाच्च	1.2.24

017 वैश्वानराधिकरणम्		
057	वैश्वानरस्साधारणशब्दविशेषात्	1.2.25
058	स्मर्यमाणमनुमानं स्यादिति	1.2.26
059	शब्दादिभ्योऽन्तः प्रतिष्ठानाच्च नेति चेन्न तथा दृष्ट्युपदेशादसम्भवात् पुरुषमपि चैनमधीयते	1.2.27
060	अत एव न देवता भूतञ्च	1.2.28
061	साक्षादप्यविरोधं जैमिनिः	1.2.29
062	अभिव्यक्तेरित्याश्मरथ्यः	1.2.30
063	अनुस्मृतेर्बादरिः	1.2.31
064	सम्पत्तेरिति जैमिनिस्तथा हि दर्शयति	1.2.32
065	आमनन्ति चैनमस्मिन्	1.2.33

इति ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

018 द्युभ्वद्यधिकरणम्		
066	द्युभ्वाद्यायतनं स्वशब्दात्	1.3.1
067	मुक्तोपसृप्यव्यपदेशाच्च	1.3.2
068	नानुमानमतच्छब्दात्प्राणभृच्च	1.3.3
069	भेदव्यपदेशात्	1.3.4
070	प्रकरणात्	1.3.5
071	स्थित्यदनाभ्याञ्च	1.3.6

019 भूमाधिकरणम्		
072	भूमा सम्प्रसादादध्युपदेशात्	1.3.7
073	धर्मोपपत्तेश्च	1.3.8

020 अक्षराधिकरणम्		
074	अक्षरमम्बरान्तधृतेः	1.3.9
075	सा च प्रशासनात्	1.3.10
076	अन्यभावव्यावृत्तेश्च	1.3.11

021 ईक्षतिकर्माधिकरणम्		
077	ईक्षतिकर्मव्यपदेशात्सः	1.3.12

022 दहराधिकरणम्		
078	दहर उत्तरेभ्यः	1.3.13
079	गतिशब्दाभ्यां तथाहि दृष्टं लिङ्गञ्च	1.3.14
080	धृतेश्च महिम्नोऽस्यास्मिन्नुपलब्धेः	1.3.15
081	प्रसिद्धेश्च	1.3.16
082	इतरपरामर्शात्स इति चेन्नासम्भवात्	1.3.17
083	उत्तराच्चेदाविर्भूतस्वरूपस्तु	1.3.18
084	अन्यार्थश्च परामर्शः	1.3.19
085	अल्पश्रुतेरिति चेत्तदुक्तम्	1.3.20
086	अनुकृतेस्तस्य च	1.3.21
087	अपि स्मर्यते	1.3.22

023 प्रमिताधिकरणम्		
088	शब्दादेव प्रमितः	1.3.23
089	हृद्यपेक्षया तु मनुष्याधिकारत्वात्	1.3.24

024 एतद्गर्भे देवताधिकरणम्		
090	तदुपर्यपि बादरायणस्सम्भवात्	1.3.25
091	विरोधः कर्मणीति चेन्नानेकप्रतिपत्तेर्दर्शनात्	1.3.26
092	शब्द इति चेन्नातः प्रभवात् प्रत्यक्षानुमानाभ्याम्	1.3.27
093	अत एव च नित्यत्वम्	1.3.28
094	समाननामरूपत्वाच्चावृत्तावप्यविरोधो दर्शनात् स्मृतेश्च	1.3.29

025 एतद्गर्भे मध्वधिकरणम्		
095	मध्वादिष्वसम्भवादनधिकारं जैमिनिः	1.3.30
096	ज्योतिषि भावाच्च	1.3.31
097	भावं तु बादरायणोऽस्ति हि	1.3.32

026 एतद्गर्भे अपशूद्राधिकरणम्		
098	शुगस्य तदनादरश्रवणात् तदाद्रवणात् सूच्यते हि	1.3.33
099	क्षत्रियत्वगतेश्च	1.3.34
100	उत्तरत्र चैत्ररथेन लिङ्गात्	1.3.35
101	संस्कारपरामर्शात् तदभावाभिलापाच्च	1.3.36
102	तदभावनिर्धारणे च प्रवृत्तेः	1.3.37

103	श्रवणाध्ययनार्थप्रतिषेधात्	**1.3.38**
104	स्मृतेश्च	**1.3.39**

	प्रमिताधिकरणशेषः	
105	कम्पनात्	**1.3.40**
106	ज्योतिर्दर्शनात्	**1.3.41**

	027 अर्थान्तरत्वादिव्यपदेशाधिकरणम्	
107	आकाशोऽर्थान्तरत्वादिव्यपदेशात्	**1.3.42**
108	सुषुप्त्युत्क्रान्त्योर्भेदेन	**1.3.43**
109	पत्यादिशब्देभ्यः	**1.3.44**

इति ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

	028 अनुमानिकाधिकरणम्	
110	आनुमानिकमप्येकेषामिति चेन्न शरीररूपकविन्यस्त-गृहीतेर्दर्शयति च	**1.4.1**
111	सूक्ष्मं तु तदर्हत्वात्	**1.4.2**

112	तदधीनत्वादर्थवत्	1.4.3
113	ज्ञेयत्वावचनाच्च	1.4.4
114	वदतीति चेन्न प्राज्ञो हि प्रकरणात्	1.4.5
115	त्रयाणामेव चैवमुपन्यासः प्रश्नश्च	1.4.6
116	महद्वच्च	1.4.7

029 चमसाधिकरणम्		
117	चमसवदविशेषात्	1.4.8
118	ज्योतिरुपक्रमा तु तथा ह्यधीयत एके	1.4.9
119	कल्पनोपदेशाच्च मध्वादिवदविरोधः	1.4.10

030 सङ्ख्योपसङ्ग्रहाधिकरणम्		
120	न सङ्ख्योपसङ्ग्रहादपि नानाभावादतिरेकाच्च	1.4.11
121	प्राणादयो वाक्यशेषात्	1.4.12
122	ज्योतिषैकेषामसत्यन्ने	1.4.13

031 कारणत्वाधिकरणम्		
123	कारणत्वेन चाकाशादिषु यथाव्यपदिष्टोक्तेः	1.4.14
124	समाकर्षात्	1.4.15

032 जगद्वाचित्वाधिकरणम्		
125	जगद्वाचित्वात्	1.4.16
126	जीवमुख्यप्राणलिङ्गान्नेति चेत् तद्व्याख्यातम्	1.4.17
127	अन्यार्थं तु जैमिनिः प्रश्नव्याख्यानाभ्यामपि चैवमेके	1.4.18

033 वाक्यान्वयाधिकरणम्		
128	वाक्यान्वयात्	1.4.19
129	प्रतिज्ञासिद्धेर्लिङ्गमाश्मरथ्यः	1.4.20
130	उत्क्रमिष्यत एवम्भावादित्यौडुलोमिः	1.4.21
131	अवस्थितेरिति काशकृत्स्नः	1.4.22

034 प्रकृत्यधिकरणम्		
132	प्रकृतिश्च प्रतिज्ञादृष्टान्तानुपरोधात्	1.4.23
133	अभिध्योपदेशाच्च	1.4.24
134	साक्षाच्चोभयाम्नानात्	1.4.25
135	आत्मकृतेः	1.4.26
136	परिणामात्	1.4.27
137	योनिश्च हि गीयते	1.4.28

	035 सर्वव्याख्यानाधिकरणम्	
138	एतेन सर्वे व्याख्याता व्याख्याताः	**1.4.29**

इति ब्रह्मसूत्रेषु प्रथमस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

	036 स्मृत्यधिकरणम्	
139	स्मृत्यनवकाशदोषप्रसङ्ग इति चेन्नान्यस्मृत्यनवकाश-दोषप्रसङ्गात्	**2.1.1**
140	इतरेषाञ्चानुपलब्धेः	**2.1.2**

	037 योगप्रत्युक्त्यधिकरणम्	
141	एतेन योगः प्रत्युक्तः	**2.1.3**

	038 विलक्षणत्वाधिकरणम्	
142	न विलक्षणत्वादस्य तथात्वं च शब्दात्	**2.1.4**
143	अभिमानिव्यपदेशस्तु विशेषानुगतिभ्याम्	**2.1.5**
144	दृश्यते तु	**2.1.6**
145	असदिति चेन्न प्रतिषेधमात्रत्वात्	**2.1.7**

146	अपीतौ तद्वत्प्रसङ्गादसमञ्जसम्	**2.1.8**
147	न तु दृष्टान्तभावात्	**2.1.9**
148	स्वपक्षदोषाच्च	**2.1.10**
149	तर्काप्रतिष्ठानादपि	**2.1.11**
150	अन्यथानुमेयमिति चेदेवमप्यनिर्मोक्षप्रसङ्गः	**2.1.12**

039 शिष्टापरिग्रहाधिकरणम्		
151	एतेन शिष्टापरिग्रहा अपि व्याख्याताः	**2.1.13**

040 भोक्त्रापत्त्यधिकरणम्		
152	भोक्त्रापत्तेरविभागश्चेत्स्याल्लोकवत्	**2.1.14**

041 आरम्भणाधिकरणम्		
153	तदनन्यत्वमारम्भणशब्दादिभ्यः	**2.1.15**
154	भावे चोपलब्धेः	**2.1.16**
155	सत्त्वाच्चापरस्य	**2.1.17**
156	असद्व्यपदेशान्नेति चेन्न धर्मान्तरेण वाक्यशेषाद्युक्तेश्शब्दान्तराच्च	**2.1.18**
157	पटवच्च	**2.1.19**

158	यथा च प्राणादिः	2.1.20

042 इतरव्यपदेशाधिकरणम्		
159	इतरव्यपदेशाद्धिताकरणादिदोषप्रसक्तिः	2.1.21
160	अधिकं तु भेदनिर्देशात्	2.1.22
161	अश्मादिवच्च तदनुपपत्तिः	2.1.23

043 उपसंहारदर्शनाधिकरणम्		
162	उपसंहारदर्शनान्नेति चेन्न क्षीरवद्धि	2.1.24
163	देवादिवदपि लोके	2.1.25

044 कृत्स्नप्रसक्त्यधिकरणम्		
164	कृत्स्नप्रसक्तिर्निरवयवत्वशब्दकोपो वा	2.1.26
165	श्रुतेस्तु शब्दमूलत्वात्	2.1.27
166	आत्मनि चैवं विचित्राश्च हि	2.1.28
167	स्वपक्षदोषाच्च	2.1.29
168	सर्वोपेता च तद्दर्शनात्	2.1.30
169	विकरणत्वान्नेति चेत्तदुक्तम्	2.1.31

045 प्रयोजनवत्त्वाधिकरणम्		
170	न प्रयोजनत्त्वात्	2.1.32
171	लोकवत्तु लीलाकैवल्यम्	2.1.33
172	वैष्यम्यनैर्घृण्ये न सापेक्षत्वात् तथाहि दर्शयति	2.1.34
173	न कर्माविभागादिति चेन्नानादित्वादुपपद्यते चाप्युपलभ्यते च	2.1.35
174	सर्वधर्मोपपत्तेश्च	2.1.36

इति ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

046 रचनानुपपत्त्यधिकरणम्		
175	रचनानुपपत्तेश्च नानुमानं प्रवृत्तेश्च	2.2.1
176	पयोऽम्बुवच्चेत्तत्रापि	2.2.2
177	व्यतिरेकानवस्थितेश्चानपेक्षत्वात्	2.2.3
178	अन्यत्राभावाच्च न तृणादिवत्	2.2.4
179	पुरुषाश्मवदिति चेत्तथापि	2.2.5
180	अङ्गित्वानुपपत्तेश्च	2.2.6
181	अन्यथानुमितौ च ज्ञशक्तिवियोगात्	2.2.7

182	अभ्युपगमेऽप्यर्थाभावात्	**2.2.8**
183	विप्रतिषेधाच्चासमञ्जसम्	**2.2.9**

047 महद्दीर्घाधिकरणम्		
184	महद्दीर्घवद्वा ह्रस्वपरिमण्डलाभ्याम्	**2.2.10**
185	उभयथापि न कर्मातस्तदभावः	**2.2.11**
186	समवायाभ्युपगमाच्च साम्यादनवस्थितेः	**2.2.12**
187	नित्यमेव च भावात्	**2.2.13**
188	रूपादिमत्त्वाच्च विपर्ययो दर्शनात्	**2.2.14**
189	उभयथा च दोषात्	**2.2.15**
190	अपरिग्रहाच्चात्यन्तमनपेक्षा	**2.2.16**

048 समुदायाधिकरणम्		
191	समुदाय उभयहेतुकेऽपि तदप्राप्तिः	**2.2.17**
192	इतरेतरप्रत्ययत्वादुपपन्नमिति चेन्न सङ्घातभावानिमित्तत्वात्	**2.2.18**
193	उत्तरोत्पादे च पूर्वनिरोधात्	**2.2.19**
194	असति प्रतिज्ञोपरोधो यौगपद्यमन्यथा	**2.2.20**
195	प्रतिसङ्ख्याप्रतिसङ्ख्यानिरोधाप्राप्तिरविच्छेदात्	**2.2.21**

196	उभयथा च दोषात्	**2.2.22**
197	आकाशे चाविशेषात्	**2.2.23**
198	अनुस्मृतेश्च	**2.2.24**
199	नासतोऽदृष्टत्वात्	**2.2.25**
200	उदासीनानामपि चैवं सिद्धिः	**2.2.26**

	049 उपलब्ध्यधिकरणम्	
201	नाभाव उपलब्धेः	**2.2.27**
202	वैधर्म्याच्च न स्वप्नादिवत्	**2.2.28**
203	न भावोऽनुपलब्धेः	**2.2.29**

	050 सर्वथानुपपत्त्यधिकरणम्	
204	सर्वथानुपपत्तेश्च	**2.2.30**

	051 एकस्मिन्नसम्भवाधिकरणम्	
205	नैकस्मिन्नसम्भवात्	**2.2.31**
206	एवञ्चात्माकार्त्स्न्यम्	**2.2.32**
207	न च पर्यायादप्यविरोधो विकारादिभ्यः	**2.2.33**
208	अन्त्यावस्थितेश्चोभयनित्यत्वादविशेषः	**2.2.34**

052 पशुपत्यधिकरणम्		
209	पत्युरसामञ्जस्यात्	2.2.35
210	अधिष्ठानानुपपत्तेश्च	2.2.36
211	करणवच्चेन्न भोगादिभ्यः	2.2.37
212	अन्तवत्त्वमसर्वज्ञता वा	2.2.38

053 उत्पत्त्यसम्भवाधिकरणम्		
213	उत्पत्त्यसम्भवात्	2.2.39
214	न च कर्तुः करणम्	2.2.40
215	विज्ञानादिभावे वा तदप्रतिषेधः	2.2.41
216	विप्रतिषेधाच्च	2.2.42

इति ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

054 वियदधिकरणम्		
217	न वियदश्रुतेः	2.3.1
218	अस्ति तु	2.3.2

219	गौण्यसम्भवाच्छब्दाच्च	2.3.3
220	स्याच्चैकस्य ब्रह्मशब्दवत्	2.3.4
221	प्रतिज्ञाहानिरव्यतिरेकात्	2.3.5
222	शब्देभ्यः	2.3.6
223	यावद्विकारं तु विभागो लोकवत्	2.3.7
224	एतेन मातरिश्वा व्याख्यातः	2.3.8
225	असम्भवस्तु सतोऽनुपपत्तेः	2.3.9

055 तेजोऽधिकरणम्		
226	तेजोऽतस्तथा ह्याह	2.3.10
227	आपः	2.3.11
228	पृथिवी	2.3.12
229	अधिकाररूपशब्दान्तरेभ्यः	2.3.13
230	तदभिध्यानादेव तु तल्लिङ्गात्सः	2.3.14
231	विपर्ययेण तु क्रमोऽत उपपद्यते च	2.3.15
232	अन्तरा विज्ञानमनसी क्रमेण तल्लिङ्गादिति चेन्नाविशेषात्	2.3.16
233	चराचरव्यपाश्रयस्तु स्यात्तद्व्यपदेशोऽभाक्तस्तद्भाव-भावित्वात्	2.3.17

056 आत्माधिकरणम्		
234	नात्मा श्रुतेर्नित्यत्वाच्च ताभ्यः	2.3.18

057 ज्ञाधिकरणम्		
235	ज्ञोऽत एव	2.3.19
236	उत्क्रान्तिगत्यागतीनाम्	2.3.20
237	स्वात्मना चोत्तरयोः	2.3.21
238	नाणुरतच्छ्रुतेरिति चेन्नेतराधिकारात्	2.3.22
239	स्वशब्दोन्मानाभ्यां च	2.3.23
240	अविरोधश्चन्दनवत्	2.3.24
241	अवस्थितिवैशेष्यादिति चेन्नाभ्युपगमाद्धृद्धि हि	2.3.25
242	गुणाद्वालोकवत्	2.3.26
243	व्यतिरेको गन्धवत्तथा च दर्शयति	2.3.27
244	पृथगुपदेशात्	2.3.28
245	तद्गुणसारत्वात्तु तद्व्यपदेशः प्राज्ञवत्	2.3.29
246	यावदात्मभावित्वाच्च न दोषस्तद्दर्शनात्	2.3.30
247	पुंस्त्वादिवत्त्वस्य सतोऽभिव्यक्तियोगात्	2.3.31
248	नित्योपलब्ध्यनुपलब्धिप्रसङ्गोऽन्यतरनियमो वाऽन्यथा	2.3.32

058 कर्त्रधिकरणम्		
249	कर्ता शास्त्रार्थवत्त्वात्	2.3.33
250	उपादानाद्विहारोपदेशाच्च	2.3.34
251	व्यपदेशाच्च क्रियायां न चेन्निर्देशविपर्ययः	2.3.35
252	उपलब्धिवदनियमः	2.3.36
253	शक्तिविपर्ययात्	2.3.37
254	समाध्यभावाच्च	2.3.38
255	यथा च तक्षोभयथा	2.3.39

059 परयत्ताधिकरणम्		
256	परात्तु तच्छ्रुतेः	2.3.40
257	कृतप्रयत्नोपेक्षस्तु विहितप्रतिषिद्धावैयर्थ्यादिभ्यः	2.3.41

060 अंशाधिकरणम्		
258	अंशो नानाव्यपदेशादन्यथा चापि दाशकितवादित्वमधीयत एके	2.3.42
259	मन्त्रवर्णात्	2.3.43
260	अपि स्मर्यते	2.3.44
261	प्रकाशादिवत्तु नैवं परः	2.3.45

262	स्मरन्ति च	**2.3.46**
263	अनुज्ञापरिहारौ देहसम्बन्धाज्ज्योतिरादिवत्	**2.3.47**
264	असन्ततेश्चाव्यतिकरः	**2.3.48**
265	आभास एव च	**2.3.49**
266	अदृष्टानियमात्	**2.3.50**
267	अभिसन्ध्यादिष्वपि चैवम्	**2.3.51**
268	प्रदेशभेदादिति चेन्नान्तर्भावात्	**2.3.52**

इति ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थ पादः

061 प्राणोत्पत्त्यधिकरणम्		
269	तथा प्राणाः	**2.4.1**
270	गौण्यसम्भवात् तत्प्राक्श्रुतेश्च	**2.4.2**
271	तत्पूर्वकत्वाद्वाचः	**2.4.3**

062 सप्तगत्यधिकरणम्		
272	सप्तगतेर्विशेषितत्वाच्च	**2.4.4**
273	हस्तादयस्तु स्थितेऽतो नैवम्	**2.4.5**

063 प्राणाणुत्वाधिकरणम्		
274	अणवश्च	**2.4.6**
275	श्रेष्ठश्च	**2.4.7**

064 वायुक्रियाधिकरणम्		
276	न वायुक्रिये पृथगुपदेशात्	**2.4.8**
277	चक्षुरादिवत्तु तत्सहशिष्ट्यादिभ्यः	**2.4.9**
278	अकरणत्वाच्च न दोषस्तथा हि दर्शयति	**2.4.10**
279	पञ्चवृत्तिर्मनोवद्व्यपदिश्यते	**2.4.11**

065 श्रेष्ठाणुत्वाधिकरणम्		
280	अणुश्च	**2.4.12**

066 ज्योतिराद्यधिष्ठनाधिकरणम्		
281	ज्योतिराद्यधिष्ठानं तु तदामननात् प्राणवता शब्दात्	**2.4.13**
282	तस्य च नितयत्वात्	**2.4.14**

067 इन्द्रियाधिकरणम्		
283	त इन्द्रियाणि तद्व्यपदेशादन्यत्र श्रेष्ठात्	**2.4.15**

284	भेदश्रुतेर्वैलक्षण्याच्च	2.4.16

068 संज्ञामूर्तिक्लृप्त्यधिकरणम्		
285	संज्ञामूर्तिक्लृप्तिस्तु त्रिवृत्कुर्वत उपदेशात्	2.4.17
286	मांसादि भौमं यथाशब्दमितरयोश्च	2.4.18
287	वैशेष्यात्तु तद्वादस्तद्वादः	2.4.19

इति ब्रह्मसूत्रेषु द्वितीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

069 तदन्तरप्रतिपत्त्यधिकरणम्		
288	तदन्तरप्रतिपत्तौ रंहति सम्परिष्वक्तः प्रश्ननिरूपणाभ्याम्	3.1.1
289	त्र्यात्मकत्वात्तु भूयस्त्वात्	3.1.2
290	प्राणगतेश्च	3.1.3
291	अग्न्यादिगतिश्रुतेरिति चेन्न भाक्तत्वात्	3.1.4
292	प्रथमेऽश्रवणादिति चेन्न ता एव ह्युपपत्तेः	3.1.5
293	अश्रुतत्वादिति चेन्नेष्टादिकारिणां प्रतीतेः	3.1.6
294	भाक्तं वाऽनात्मवित्त्वात्तथा हि दर्शयति	3.1.7

070 कृतात्ययाधिकरणम्		
295	कृतात्ययेऽनुशयवान् दृष्टस्मृतिभ्यां यथेतमनेवं च	3.1.8
296	चरणादिति चेन्न तदुपलक्षणार्थेति कार्ष्णाजनिः	3.1.9
297	आनर्थक्यमिति चेन्न तदपेक्षत्वात्	3.1.10
298	सुकृतदुष्कृते एवेति तु बादरिः	3.1.11

071 अनिष्टादिकार्यधिकरणम्		
299	अनिष्टादिकारिणामपि च श्रुतम्	3.1.12
300	संयमने त्वनुभूयेतरेषामारोहावरोहौ तद्गतिदर्शनात्	3.1.13
301	स्मरन्ति च	3.1.14
302	अपि सप्त	3.1.15
303	तत्रापि च तद्व्यापारादविरोधः	3.1.16
304	विद्याकर्मणोरिति तु प्रकृतत्वात्	3.1.17
305	न तृतीये तथोपलब्धेः	3.1.18
306	स्मर्यतेऽपि च लोके	3.1.19
307	दर्शनाच्च	3.1.20
308	तृतीयशब्दावरोधस्संशोकजस्य	3.1.21

072 तत्स्वभाव्यपत्त्यधिकरणम्		
309	तत्स्वाभाव्यापत्तिरुपपत्तेः	3.1.22

073 नातिचिराधिकरणम्		
310	नातिचिरेण विशेषात्	3.1.23

074 अन्याधिष्ठिताधिकरणम्		
311	अन्याधिष्ठिते पूर्ववदभिलापात्	3.1.24
312	अशुद्धमिति चेन्न शब्दात्	3.1.25
313	रेतस्सिग्योगोऽथ	3.1.26
314	योनेश्शरीरम्	3.1.27

इति ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

075 सन्ध्यधिकरणम्		
315	सन्ध्ये सृष्टिराह हि	3.2.1
316	निर्मातारञ्चैके पुत्रादयश्च	3.2.2
317	मायामात्रं तु कार्त्स्न्येनानभिव्यक्तस्वरूपत्वात्	3.2.3

318	पराभिध्यानात्तु तिरोहितं ततो ह्यस्य बन्धविपर्ययौ	3.2.4
319	देहयोगाद्वा सोऽपि	3.2.5
320	सूचकश्च हि श्रुतेराचक्षते च तद्विदः	3.2.6

076 तदभावाधिकरणम्		
321	तदभावो नाडीषु तच्छ्रुतेरात्मनि च	3.2.7
322	अतः प्रबोधोऽस्मात्	3.2.8

077 कर्मानुस्मृतिशब्दविध्यधिकरणम्		
323	स एव तु कर्मानुस्मृतिशब्दविधिभ्यः	3.2.9

078 मुग्धाधिकरणम्		
324	मुग्धेऽर्धसम्पत्तिः परिशेषात्	3.2.10

079 उभयलिङ्गाधिकरणम्		
325	न स्थानतोऽपि परस्योभयलिङ्गं सर्वत्र हि	3.2.11
326	भेदादिति चेन्न प्रत्येकमतद्वचनात्	3.2.12
327	अपि चैवमेके	3.2.13
328	अरूपवदेव हि तत्प्रधानत्वात्	3.2.14

329	प्रकाशवच्चावैयर्थ्यात्	**3.2.15**
330	आह च तन्मात्रम्	**3.2.16**
331	दर्शयति चाथो अपि स्मर्यते	**3.2.17**
332	अत एव चोपमा सूर्यकादिवत्	**3.2.18**
333	अम्बुवदग्रहणात्तु न तथात्वम्	**3.2.19**
334	वृद्धिह्रासभाक्त्वमन्तर्भावादुभयसामञ्जस्यादेवं दर्शनाच्च	**3.2.20**
335	प्रकृतैतावत्त्वं हि प्रतिषेधति ततो ब्रवीति च भूयः	**3.2.21**
336	तदव्यक्तमाह हि	**3.2.22**
337	अपि संराधने प्रत्यक्षानुमानाभ्याम्	**3.2.23**
338	प्रकाशादिवच्चावैशेष्यं प्रकाशश्च कर्मण्यभ्यासात्	**3.2.24**
339	अतोऽनन्तेन तथा हि लिङ्गम्	**3.2.25**

080 अहिकुण्डलाधिकरणम्		
340	उभयव्यपदेशात्त्वहिकुण्डलवत्	**3.2.26**
341	प्रकाशाश्रयवद्वा तेजस्त्वात्	**3.2.27**
342	पूर्ववद्वा	**3.2.28**
343	प्रतिषेधाच्च	**3.2.29**

081 पराधिकरणम्		
344	परमतस्सेतून्मानसम्बन्धभेदव्यपदेशेभ्यः	3.2.30
345	सामान्यत्तु	3.2.31
346	बुद्ध्यर्थः पादवत्	3.2.32
347	स्थानविशेषात्प्रकाशादिवत्	3.2.33
348	उपपत्तेश्च	3.2.34
349	तथान्यप्रतिषेधात्	3.2.35
350	अनेन सर्वगतत्वमायामशब्दादिभ्यः	3.2.36

082 फलाधिकरणम्		
351	फलमत उपपत्तेः	3.2.37
352	श्रुतत्वाच्च	3.2.38
353	धर्मं जैमिनिरत एव	3.2.39
354	पूर्वं तु बादरायणो हेतुव्यपदेशात्	3.2.40

इति ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

083 सर्ववेदान्तप्रत्ययाधिकरणम्		
355	सर्ववेदान्तप्रत्ययं चोदनाद्यविशेषात्	3.3.1
356	भेदान्नेति चेदेकस्यामपि	3.3.2
357	स्वाध्यायस्य तथात्वे हि समाचारेऽधिकाराच्च सववच्च तन्नियमः	3.3.3
358	दर्शयति च	3.3.4
359	उपसंहारोऽर्थाभेदाद्विधिशेषवत्समाने च	3.3.5

084 अन्यथत्वाधिकरणम्		
360	अन्यथात्वं च शब्दादिति चेन्नाविशेषात्	3.3.6
361	न वा प्रकरणभेदात्परोवरीयस्त्वादिवत्	3.3.7
362	संज्ञातश्चेत्तदुक्तमस्ति तु तदपि	3.3.8
363	व्याप्तेश्च समञ्जसम्	3.3.9

085 सर्वाभेदाधिकरणम्		
364	सर्वाभेदादन्यत्रेमे	3.3.10

086 आनन्दाद्यधिकरणम्		
365	आनन्दादयः प्रधानस्य	3.3.11
366	प्रियशिरस्त्वाद्यप्राप्तिरुपचयापचयौ हि भेदे	3.3.12
367	इतरे त्वर्थसामान्यात्	3.3.13
368	आध्यानाय प्रयोजनाभावात्	3.3.14
369	आत्मशब्दाच्च	3.3.15
370	आत्मगृहीतिरितरवदुत्तरात्	3.3.16
371	अन्वयादिति चेत्स्यादवधारणात्	3.3.17

087 कार्याख्यानाधिकरणम्		
372	कार्याख्यानादपूर्वम्	3.3.18

088 समानाधिकरणम्		
373	समान एवञ्चाभेदात्	3.3.19

089 सम्बन्धाधिकरणम्		
374	सम्बन्धादेवमन्यत्रापि	3.3.20
375	न वा विशेषात्	3.3.21
376	दर्शयति च	3.3.22

090 सम्भृत्यधिकरणम्		
377	सम्भृतिद्युव्याप्त्यपि चातः	3.3.23

091 पुरुषविद्याधिकरणम्		
378	पुरुषविद्यायामपि चेतरेषामनाम्नानात्	3.3.24

092 वेधाद्यधिकरणम्		
379	वेधाद्यर्थभेदात्	3.3.25

093 हन्याधिकरणम्		
380	हानौ तूपायनशब्दशेषत्वात् कुशाच्छन्दस्स्तुत्युपगान-वत्तदुक्तम्	3.3.26

094 साम्परायाधिकरणम्		
381	साम्पराये तर्तव्याभावात् तथा ह्यन्ये	3.3.27
382	छन्दत उभयाविरोधात्	3.3.28
383	गतेरर्थवत्त्वमुभयथान्यथा हि विरोधः	3.3.29
384	उपपन्नस्तल्लक्षणार्थोपलब्धेर्लोकवत्	3.3.30

385	यावदधिकारमवस्थितिराधिकारिकाणाम्	3.3.31

	095 अनियमाधिकरणम्	
386	अनियमस्सर्वेषामविरोधश्शब्दानुमानाभ्याम्	3.3.32

	096 अक्षरध्यधिकरणम्	
387	अक्षरधियां त्ववरोधस्सामान्यतद्भावाभ्यामौपसदवत्तदुक्तम्	3.3.33
388	इयदामननात्	3.3.34

	097 अन्तरत्वाधिकरणम्	
389	अन्तराभूतग्रामवत् स्वात्मनोऽन्यथा भेदानुपपत्तिरिति चेन्नोपदेशवत्	3.3.35
390	व्यतिहारो विशिंषन्ति हीतरवत्	3.3.36
391	सैव हि सत्यादयः	3.3.37

	098 कामाद्यधिकरणम्	
392	कामादीतरत्र तत्र चायतनादिभ्यः	3.3.38
393	आदारादलोपः	3.3.39
394	उपस्थितेऽतस्तद्वचनात्	3.3.40

099 तन्निर्धारणानियमाधिकरणम्		
395	तन्निर्धारणानियमस्तद्दृष्टेः पृथग्घ्यप्रतिबन्धः फलम्	3.3.41

100 प्रदानाधिकरणम्		
396	प्रदानवदेव तदुक्तम्	3.3.42

101 लिङ्गभूयस्त्वाधिकरणम्		
397	लिङ्गभूयस्त्वात्तद्धि बलीयस्तदपि	3.3.43

102 पूर्वविकल्पाधिकरणम्		
398	पूर्वविकल्पः प्रकरणात् स्यात् क्रियामानसवत्	3.3.44
399	अतिदेशाच्च	3.3.45
400	विद्यैव तु निर्धारणाद्दर्शनाच्च	3.3.46
401	श्रुत्यादिबलीयस्त्वाच्च न बाधः	3.3.47
402	अनुबन्धादिभ्यः प्रज्ञान्तरपृथक्त्ववद्दृष्टश्च तदुक्तम्	3.3.48
403	न सामान्यादप्युपलब्धेर्मृत्युवन्नहि लोकापत्तिः	3.3.49
404	परेण च शब्दस्य ताद्विध्यं भूयस्त्वात्त्वनुबन्धः	3.3.50

103 शरीरेभावाधिकरणम्		
405	एक आत्मनश्शरीरे भावात्	3.3.51
406	व्यतिरेकस्तद्भावभावित्वान्न तूपलब्धिवत्	3.3.52

104 अङ्गावबद्धाधिकरणम्		
407	अङ्गावबद्धास्तु न शाखासु हि प्रतिवेदम्	3.3.53
408	मन्त्रादिवद्वाऽविरोधः	3.3.54

105 भूमज्यायस्त्वाधिकरणम्		
409	भूम्नः क्रतुवज्ज्यायस्त्वं तथाहि दर्शयति	3.3.55

106 शब्दादिभेदाधिकरणम्		
410	नाना शब्दादिभेदात्	3.3.56

107 विकल्पाधिकरणम्		
411	विकल्पोऽविशिष्टफलत्वात्	3.3.57
412	काम्यास्तु यथाकामं समुच्चीयेरन्न वा पूर्वहेत्वभावात्	3.3.58

108 यथाश्रयभवाधिकरणम्		
413	अङ्गेषु यथाश्रयभावः	3.3.59
414	शिष्टेश्च	3.3.60
415	समाहारात्	3.3.61
416	गुणसाधारण्यश्रुतेश्च	3.3.62
417	न वा तत्सहभावश्रुतेः	3.3.63
418	दर्शनाच्च	3.3.64

इति ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

109 पुरुषार्थाधिकरणम्		
419	पुरुषार्थोऽतश्शब्दादिति बादरायणः	3.4.1
420	शेषत्वात्पुरुषार्थवादो यथान्येष्विति जैमिनिः	3.4.2
421	आचारदर्शनात्	3.4.3
422	तच्छ्रुतेः	3.4.4
423	समन्वारम्भणात्	3.4.5
424	तद्वतो विधानात्	3.4.6

425	नियमात्	3.4.7
426	अधिकोपदेशात्तु बादरायणस्यैवं तद्दर्शनात्	3.4.8
427	तुल्यं तु दर्शनम्	3.4.9
428	असार्वत्रिकी	3.4.10
429	विभागश्शतवत्	3.4.11
430	अध्ययनमात्रवतः	3.4.12
431	नाविशेषात्	3.4.13
432	स्तुतयेऽनुमतिर्वा	3.4.14
433	कामकारेण चैके	3.4.15
434	उपमर्दञ्च	3.4.16
435	ऊर्ध्वरेतस्सु च शब्दे हि	3.4.17
436	परामर्शं जैमिनिरचोदनाच्चापवदिति हि	3.4.18
437	अनुष्ठेयं बादरायणस्साम्यश्रुतेः	3.4.19
438	विधिर्वा धारणवत्	3.4.20

110 स्तुतिमात्राधिकरणम्		
439	स्तुतिमात्रमुपादानादिति चेन्नापूर्वत्वात्	3.4.21
440	भावशब्दाच्च	3.4.22

111 परिप्लवाधिकरणम्		
441	पारिप्लवार्था इति चेन्न विशेषितत्वात्	3.4.23
442	तथा चैकवाक्योपबन्धात्	3.4.24

112 अग्नीन्धनाधिकरणम्		
443	अत एव चाग्नीन्धनाद्यनपेक्षा	3.4.25

113 सर्वापेक्षाधिकरणम्		
444	सर्वापेक्षा च यज्ञादिश्रुतेरश्ववत्	3.4.26

114 शमदमाद्यधिकरणम्		
445	शमदमाद्युपेतस्स्यात् तथापि तु तद्विधेस्तदङ्गतया तेषामप्यश्यानुष्ठेयत्वात्	3.4.27

115 सर्वान्नानुमत्यधिकरणम्		
446	सर्वान्नानुमतिश्च प्राणात्यये तद्दर्शनात्	3.4.28
447	अबाधाच्च	3.4.29
448	अपि स्मर्यते	3.4.30
449	शब्दश्चातोऽकामकारे	3.4.31

116 विहितत्वाधिकरणम्		
450	विहितत्वाच्चाश्रमकर्मापि	3.4.32
451	सहकारित्वेन च	3.4.33
452	सर्वथापि त एवोभयलिङ्गात्	3.4.34
453	अनभिभवञ्च दर्शयति	3.4.35

117 विधुराधिकरणम्		
454	अन्तरा चापि तु तद्दृष्टेः	3.4.36
455	अपि स्मर्यते	3.4.37
456	विशेषणानुग्रहश्च	3.4.38
457	अतस्त्वितरज्ज्यायो लिङ्गाच्च	3.4.39

118 तद्भूताधिकरणम्		
458	तद्भूतस्य तु नातद्भावो जैमिनेरपि नियमात्तद्रूपाभावेभ्यः	3.4.40
459	न चाधिकारिकमपि पतनानुमानात्तदयोगात्	3.4.41
460	उपपूर्वमपीत्येके भावमशनवत्तदुक्तम्	3.4.42
461	बहिस्तूभयथापि स्मृतेराचाराच्च	3.4.43

	119 स्वाभ्याधिकरणम्	
462	स्वामिनः फलश्रुतेरित्यात्रेयः	**3.4.44**
463	आर्त्विज्यमित्यौडुलोमिस्तस्मै हि परिक्रीयते	**3.4.45**

	120 सहकार्यन्तरविध्यधिकरणम्	
464	सहकार्यन्तरविधिः पक्षेण तृतीयं तद्वतो विध्यादिवत्	**3.4.46**
465	कृत्स्नभावात्तु गृहिणोपसंहारः	**3.4.47**
466	मौनवदितरेषामप्युपदेशात्	**3.4.48**

	121 अनाविष्काराधिकरणम्	
467	अनाविष्कुर्वन्नन्वयात्	**3.4.49**

	122 ऐहिकाधिकरणम्	
468	ऐहिकमप्रस्तुतप्रतिबन्धे तद्दर्शनात्	**3.4.50**

	123 मुक्तिफलाधिकरणम्	
469	एवं मुक्तिफलानियमस्तदवस्थावधृतेस्तदवस्थावधृतेः	**3.4.51**

इति ब्रह्मसूत्रेषु तृतीयस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य प्रथमः पादः

124 आवृत्त्यधिकरणम्		
470	आवृत्तिरसकृदुपदेशात्	4.1.1
471	लिङ्गाच्च	4.1.2

125 आत्मत्वोपासनाधिकरणम्		
472	आत्मेति तूपगच्छन्ति ग्राहयन्ति च	4.1.3

126 प्रतिकाधिकरणम्		
473	न प्रतीके न हि सः	4.1.4
474	ब्रह्मदृष्टिरुत्कर्षात्	4.1.5

127 आदित्यादिमत्यधिकरणम्		
475	आदित्यादिमतयश्चाङ्ग उपपत्तेः	4.1.6

128 आसीनाधिकरणम्		
476	आसीनस्सम्भवात्	4.1.7
477	ध्यानाच्च	4.1.8
478	अचलत्वञ्चापेक्ष्य	4.1.9

479	स्मरन्ति च	**4.1.10**
480	यत्रैकाग्रता तत्राविशेषात्	**4.1.11**

129 आप्रायणाधिकरणम्		
481	आ प्रायणात् तत्रापि हि दृष्टम्	**4.1.12**

130 तदधिगमाधिकरणम्		
482	तदधिगम उत्तरपूर्वाघयोरश्लेषविनाशौ तद्व्यपदेशात्	**4.1.13**

131 इतराधिकरणम्		
483	इतरस्याप्येवमसंश्लेषः पाते तु	**4.1.14**

132 अनारब्धकार्याधिकरणम्		
484	अनारब्धकार्ये एव तु पूर्वे तदवधेः	**4.1.15**

133 अग्निहोत्राद्यधिकरणम्		
485	अग्निहोत्रादि तु तत्कार्यायैव तद्दर्शनात्	**4.1.16**
486	अतोऽन्यदपि ह्येकेषामुभयोः	**4.1.17**
487	यदेव विद्ययेति हि	**4.1.18**

134 इतरक्षपणाधिकरणम्		
488	भोगेन त्वितरे क्षपयित्वाथ सम्पद्यते	4.1.19

इति ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य प्रथमः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः

135 वागधिकरणम्		
489	वाङ्मनसि दर्शनाच्छब्दाच्च	4.2.1
490	अत एव सर्वाण्यनु	4.2.2

136 मनोऽधिकरणम्		
491	तन्मनः प्राण उत्तरात्	4.2.3

137 अध्यक्षाधिकरणम्		
492	सोऽध्यक्षे तदुपगमादिभ्यः	4.2.4

138 भूताधिकरणम्		
493	भूतेषु तच्छ्रुतेः	4.2.5
494	नैकस्मिन् दर्शयतो हि	4.2.6

139 आसृत्युपक्रमाधिकरणम्		
495	समाना चासृत्युपक्रमादमृतत्वं चानुपोष्य	4.2.7
496	तदपीतेस्संसारव्यपदेशात्	4.2.8
497	सूक्ष्मं प्रमाणतश्च तथोपलब्धेः	4.2.9
498	नोपमर्देनातः	4.2.10
499	अस्यैव चोपपत्तेरूष्मा	4.2.11
500	प्रतिषेधादिति चेन्न शारीरात्स्पष्टो ह्येकेषाम्	4.2.13
501	स्मर्यते च	4.2.14

140 परसम्पत्त्यधिकरणम्		
502	तानि परे तथा ह्याह	4.2.15

141 अविभागाधिकरणम्		
503	अविभागो वचनात्	4.2.16

142 तदोकोऽधिकरणम्		
504	तदोकोऽग्रज्वलनं तत्प्रकाशितद्वारो विद्यासामर्थ्यात् तच्छेषगत्यनुस्मृतियोगाच्च हार्दानुगृहीताश्शताधिकया	4.2.17

143 रश्म्यनुसाराधिकरणम्		
505	रश्म्यनुसारी	4.2.18

144 निशाधिकरणम्		
506	निशि नेति चेन्न सम्बन्धस्य यावद्देहभावित्वात् दर्शयति च	4.2.20

145 दक्षिणायनाधिकरणम्		
507	अतश्चायनेऽपि दक्षिणे	4.2.21
508	योगिनः प्रति स्मर्यते स्मार्ते चैते	4.2.22

इति ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य द्वितीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य तृतीयः पादः

146 अर्चिराद्यधिकरणम्		
509	अर्चिरादिना तत्प्रथितेः	4.3.1

147 वाय्वधिकरणम्		
510	वायुमब्दादविशेषविशेषाभ्याम्	4.3.2

148 वरुणाधिकरणम्		
511	तटितोऽधि वरुणस्सम्बन्धात्	4.3.3

149 अतिवाहिकाधिकरणम्		
512	आतिवाहिकास्तल्लिङ्गात्	4.3.4
513	वैद्युतेनैव ततस्तच्छ्रुतेः	4.3.6

150 कार्याधिकरणम्		
514	कार्यं बादरिरस्य गत्युपपत्तेः	4.3.7
515	विशेषितत्वाच्च	4.3.8
516	सामीप्यात्तु तद्व्यपदेशः	4.3.9
517	कार्यात्यये तदध्यक्षेण सहातः परमभिधानात्	4.3.10
518	स्मृतेश्च	4.3.11
519	परं जैमिनिर्मुख्यत्वात्	4.3.12
520	दर्शनाच्च	4.3.13
521	न च कार्ये प्रत्यभिसन्धिः	4.3.14
522	अप्रतीकालम्बनान्नयतीति बादरायण उभयथा च दोषात् तत्क्रतुश्च	4.3.15
523	विशेषञ्च दर्शयति	4.3.16

इति ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य तृतीयः पादः समाप्तः

****

अथ ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः

151 सम्पद्याविर्भावाधिकरणम्		
524	सम्पद्याविर्भावस्स्वेन शब्दात्	**4.4.1**
525	मुक्तः प्रतिज्ञानात्	**4.4.2**
526	आत्मा प्रकरणात्	**4.4.3**

152 अविभागेन दृष्टत्वाधिकरणम्		
527	अविभागेनदृष्टत्वात्	**4.4.4**

153 ब्राह्माधिकरणम्		
528	ब्राह्मेण जैमिनिरुपन्यासादिभ्यः	**4.4.5**
529	चिति तन्मात्रेण तदात्मकत्वादित्यौडुलोमिः	**4.4.6**
530	एवमप्युपन्यासात् पूर्वभावादविरोधं बादरायणः	**4.4.7**

154 सङ्कल्पाधिकरणम्		
531	सङ्कल्पादेव च तच्छ्रुतेः	**4.4.8**

532	अत एव चानन्याधिपतिः	4.4.9

155 अभावाधिकरणम्		
533	अभावं बादरिराह ह्येवम्	4.4.10
534	भावं जैमिनिर्विकल्पामननात्	4.4.11
535	द्वादशाहवदुभयविधं बादरायणोऽतः	4.4.12
536	तन्वभावे सन्ध्यवदुपपत्तेः	4.4.13
537	भावे जाग्रद्वत्	4.4.14
538	प्रदीपवदावेशस्तथा हि दर्शयति	4.4.15
539	स्वाप्ययसम्पत्त्योरन्यतरापेक्षमाविष्कृतं हि	4.4.16

156 जगद्व्यापारवर्जाधिकरणम्		
540	जगद्व्यापारवर्जं प्रकरणादसन्निहितत्वाच्च	4.4.18
541	प्रत्यक्षोपदेशान्नेति चेन्नाधिकारिकमण्डलस्थोक्तेः	4.4.19
542	विकारावर्ति च तथा हि स्थितिमाह	4.4.20
543	दर्शयतश्चैवं प्रत्यक्षानुमाने	4.4.21
544	भोगमात्रसाम्यलिङ्गाच्च	4.4.22
545	अनावृत्तिश्शब्दादनावृत्तिश्शब्दात्	4.4.23

इति ब्रह्मसूत्रेषु चतुर्थस्याध्यायस्य चतुर्थः पादः समाप्तः

॥ इति ब्रह्मसूत्रणि सम्पूर्णानि ॥

सौत्रीसङ्ख्या शुभाशीः (545)

अधिकृतिगणना चिन्मयी (156)